„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
за годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваки врсте оваких ситних слов а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 35. У Новоме Саду у петак 6. (18.) марта 1881. ГОДИНА XVI.

КРАЈИНА НА ХРВ. САБОРУ.

II.

Ко је пратио беседе на хрв. сабору о спојидби крајине говорене, што су у овом листу дословно или у изводу саопштене, могао је двоје опазити: прво, да су говорници опозиције и једне и друге не само разлозима, него и речитости надмашили говорнике на владиној страни; а друго да су међу говорницима са владине стране неколико њи од Срба вештије али и пристрасније и — страсније него Хрвати бранили криво становиште већине.

Међу овима владини листови преуздижу говор Јована Живковића.

Дуго би било, а после свршене, и тако рећи у напред удешене ствари не би ни имало цели, задржати се око оцене појединих беседа.

Публицистична оцена и односно критика бави се обично око беседа противне странке. Ми ћемо од ови избрати једну, коју су и онако „Н. Новине“ као најбољу своје странке означиле. У њој се говорник обазрео на скоро све главније разлоге опозиције, које је и то по распореду опозицијоне изјаве побијао, те тако и ми с наше стране можемо по распореду његове беседе у маси расправа неки ред за оцену и критику не само беседе му, него и саборске расправе у обште добити.

Живковић одговарајући пре свега Војновићу наводи, да предлог није потекао од владе, већ од краљ. одбора. Већ је ово софизма. Као да нису владе у напред преговарале међу собом па онда и са одборима. На што се дакле заклањати за одбор?

Живковић прелазећи затим на Мразовића, узима на око први разлог Мразовићеве изјаве, где овај наведе: „да на предлог краљ. одбора неможе пристати ни с тога разлога, што Њ. Величанство није у превишњем одпису очитовало своју вољу, да одступамо од законом прописаног броја заступника,“ па као бајаги да би тај разлог могао дати повода сумњи, да би се Мразовић покорио, да је у одпису највиша воља тако изражена. Но Мразовић је овде с кривог гледишта свађен и побијан; Мразовићева, односно странке му изјава, односи се у првом свом разлогу на оне владинце, који на опозицијони приговор, да кр. одбор није добио мандат на промену 33. §-а XXX. 1868. и односно на смањење броја делегата на рачун крајине, најпре у преси, па касније и у сабору одговараше: да мандат лежи у краљ. одпису, и на те је могао Живковић прекор свој управити, јер само „назначење правца“ у кр. одпису није мандат, а краљ. одбор није ни од сабора добио таки мандат.

На други разлог Мразовићеве изјаве, да одступ од строге употребе §. 33. у овом случају у погледу броја не доноси нужно за собом одступ од начела у §. 32. у погледу размера за свагда установљенога, да се т. ј. при умложењу становништва број делегата саразмерно умножава, примећава Живковић: да би ту било противусловља, јер ако се број установи на 40. место 54. одступа се од начела у 32. §-у. И то је софизма. Изгледа истина да се тим наговестило, да би опозиција за овај ма пристала на промену §. 33. у погледу броја са одржањем начела у 33-ћем §-у, т. ј. одржања размера за будуће, и можда би опозиција била сишла на то становиште опортуности, да га је већина предложила, или се готова показала била, таком исправку приступити; али Мразовић није учинио тај предлог, него је владиној странци са њенога гледишта опортуности рећи хтео: да се немора одступити од начела — §. 32. — кад се у једном конкретном случају одступи од броја по томе начелу у §. 33. разрачунанога. Кад се уз ненапуштање начела у 32-ом §-у изреченог, у једном конкретном случају друкчије нареди, то не би било противусловље, него изузетак од правила, као што се у законима таки изузетци или одма за правилом, или доцније донашају, а правило би могло и требало, и морало остати за будуће, н. пр. за Далмацију. Али ено је после свршени хрв. седница у извештају уг. кр. одбора са нагласком изишло, да: „то начело неће вредити нити у случају, ако би се можда кад Далмација с Хрватском и Славонијом спојила.“ А на то се с уг. стране и укинућем §. 32. т. ј. начела, и циљало. И ту питамо за нешто, за што досад није питано, а то је: није ли хрв. краљ. одбор с предлогом укидања §. 32. прекорачио и саму границу свога задатка, кад је задатак био само решење питања о броју делегата на краишки рачун, а не о нечем, што се и на Далмацију односи, и што је с 32-им §-ом као начело остати требало, ма да би се сад изузетно на рачун, или уштрб крајине решило? Узгред би се могло и питање набацити: да ли оно „можда,“ у извештају уг. одбора значи мађарску сумњу: да ли ће се у обште Далмација од Аустрије одцепити моћи, или да ли ће се од ове одцепљена спојити са Хрватском-Славонијом, или ће се и с њом хтети као са Ријеком?

Тако прекорачење границе задатка било би право противусловље

На приговор опозиције да је одбор свој мандат прекорачио, одговара Живковић са позивом на кр. одпис, у ком се крал. одбор овлашћује, „да евентуално одступи од начела изречена у нагодбеном закону“. Но зар би одпис, који је чин одговорне, и то онде угарске, овде и хрватске владе — био мандат за одбор, и по томе и за сабор? Није ли горе Живковић сам се оградио противу таког тумачења одписа? И не наговештавали и сам одпис само одступ од 33-ћег §-а, а не и од 32-ог, и то само евентуални одступ, дакле не мандатом, ма у ком смислу речи мандата?

Живковић нека се не чуди, што се у питање о крајини уплеће и далматинско питање, јер смо показали, да је баш уг. одбор то питање у крајинско уплео, с постигнутом намером, да Далмацији одузме у начелу од обе друге стране припознато право размернога учешћа у уг. сабору. Живковић се сад прави адвокатом Далмације, и наваћа, да су сад укинућем §. 33-ег Далмацији руке одрешене, и да је успостављен прави смисао 65-ог §-а, по ком ће се Далмација питати о условима спојидбе. Али под тим „условима“ 65-ог §-а разумевали су се други услови, осим у оним пређим §-има већ установљеног размера делегата.

Осим тога Далмацији је била равноправност у размерном броју делегата од друге две стране унапред ујамчена, а више неби ни могла ни хтела тражити, а ако би узхтела и узмогла, њој би и без тога биле руке одрешене, али би обим другим странама биле везане. А како се с уг. стране разуме укинуће §§-а 32 и 33. то смо горе навели. Живковић је дакле изрекао грдну сатиру на Далмацију.

Живковић — барон — спомиње Живковића — владику — брата свога. Мразовић, рече он, и др. Војновић говоре неким начином о крајини као „о неком сепаратном телу“, а владика Живковић да је довикнуо, „да је крајина једно тело с матером земљом“. Ми нисмо то изчитали из речи поменути Хрвата, али кад би тако било, то би они „српскије“ мислили него — браћа Живковићи. Онда би се бар стало на право становиште, јер је крајина исто тако била засебна, као што је Далмација, па би и њој биле „одрешене руке“, да најпре у свом сабору већа о условима спојидбе, па онда заједно са загребачким сабором о условима према Угарској, и то не само о броју делегата.

Живковић се на даље чуди, како могу јуристе у случајевима, где се народи међусобно договарају, говорити о повређеном достојанству земље. Наравно, како ко. Ко о достојанству земље, ко о достојанству своме. „Ту се, вели, ради о интересима“. И ту изрече онај разлог, који у првом чланку назвасмо јединим владине странке а тај је: да је питање, о ком се ради, уједно предуслов спојидбе крајине. На то смо већ одговорили.

Пе би се чекало још 300 година, премда није била несрећа, што је крајина бар до престанка турски ратова била — крајина, не само због монархије, о којој други бригу воде, него и због очувања своје вере а тим и свог племенства, јер је Марча стала на пут даљој „унији“, која би иначе и у грађанској, од духовни и световни католички великаша владаној Хрватско-Славонској овладала.

Међу тим не би прошло још други 300 па ни 3 године до спојидбе Крајине, него таман док не би дошло време, за које ће и онако крајина бити у руци грађанског — комесара. Мађари су само сад навалили из бојазни, да ће доцније констелација постати по Хрватску-Славонију поспешнија, па да нису успели, то би само међутим можда — други, и то поред бана Пејачевића заузели столице.

Дакле питање: „хоћемо ли и даље изазивати ту неизвесност“, нема смисла. А кад Живковић на то питање одговара: „на то нека одговори сваки мисаони Хрват“ — то ако је у „Н. Нов.“ зајиста тако рекао, није као Србин, но тешко и као „мисаони“ Хрват казао.

Што Живковић за тим о Тиси и потрошарини рече, то не спада на питање о спојидби крајине, осим у толико, што је Тиса уз и пре обалења броја делегата добио са 14 хрватски гласова — таман са онолико, колико је на рачун крајине одузето и „радаш“ потрошарине.

Смешно је, кад се Живковић позвао на цара Виљема изреку: „Gott helfe weiter“. — Тако, рече он, велимо и ми!“ И на то сљедоваше усклик већине: „изврсно“, и „бурно клицање.“ Risum teneatis! Није ли очевидно да је то немачко „Weiter!“ баш одлуком хрв. саборске већине добило значај истина „даљега“, али — натраг!

Што Живковић напомиње „ходочашће Сцитовског у Беч“, то је било у другом, абсолутистичком времену, и он је „ходочаствовао“ за више, него што је онда било, а не за мање.

Живковић вели, да је „in suspenso“ остало само питање ријечко, и Далмације. После свршеног решења о спојидби крајине ено шта, и то баш усљед тога рекоше мађарски листови: „Jamais — никад!“ А за Далмацију смо већ наговестили оно у извештају уг. кр. одбора: „можда!“ То је све „post hoc — ergo propter hoc.“ Добро рече један опоз. посланик: „Није толико зло одступање од §. 33. колико после Рауха „узмаци“ тобожње „народне“ странке.“

„Питате нешто о Ријеци? Зар незнате што о њој говори закон? Буде ли какве промене, јавићемо“ — одговара Живковић тако рећи иронично. И то он каже онда, кад опозиција владу пита: „зар незнате шта о крајини вели закон?“ Дакле би и код решења далматинског питања доста било, да влада, „буде ли какве промене,“ у последњем часу дође, да сабору јави: каква је промена?! Та видили смо на краишком питању: каква је така промена. Али да! Живковић има особите назоре о таким променама. На приговор, да је влада, као што Живковић сам наводи, пре неколико месеци свечано очитовала, да „нагодбу“ сматра темељем свеколикога развоја земље, одговара он са чуђењем, да се тврди, да се предлогом о новом броју хрв. делегата на уг. сабор окрњује „нагодба“. „Може ли се, пита он, у обште јуридички рећи, да се „нагодба“ крњи онда, када се законито која установа мења?“ Може да како, ако се мења на горе. Овде се Живковић позива на „јуридичко“ суђење, а на другом је месту отворено рекао, да у држави у јавном праву пресуђује не право, него моћ. С тог гледишта дакле може се што променити истина „јуридички“ формалним путем, али стварно путем и у правцу јаче политичне моћи, и то је оно што се владиној странци пребацивало. У борби народног права и политичне моћи место је народне странке и народа за бедемом закона. Живковић се и тим правда, што „и сама господа, која се данас толико опиру законитој промени нагодбе, у својим гласилама пишу, да ваља автономију земље раширити, дакле нагодбу променити“. Та ту и лежи разлика: што једни мењају на мање, а други би на више, а док се ово не узмогне, остају при закону. Узгред буди примећено, да је други Србин — председник сабора — бранио промену на мање тим, што су Мађари године 1873. у погледу финансијске квоте за унутрашње трошкове хрватске пристали на нешто по Угарску горе. Но прво то је финансијско питање, где су Мађари неки мањак за себе компензовали са својим вишком — опет у крајини; а друго онда је тим малим финансиіским уступком Угарска политички добила, што је народну странку довела на становиште — Раухове политичке „нагодбе“.

Живковић на апострофу сењског посланика: „да је он — Живковић — Србин, те с тога нема бриге о хрв. краљевини,“ одговори: „моја је политика увек била политика троједне краљевине, и ако се хоће Хрватске. Разборити Срби нетраже никакове политичке индивидуалности, и немогу ништа друго захтевати, него да јим се признаје њиово име и даде автономија у наставним и веровским стварима“. Је ли рекао „наставним“, или као што „Устав“ наводи „школским“, то није свеједно, јер оно прво даље иде. Но друго је, што неможемо оставити без примедбе, а баш и — замерке. Немамо ништа противу тога, да и Србин у „тројној краљевини“, или „Хрватској“ води политику те државе; али држава може имати више народа, или за „Хрватску“ рецимо племена: хрватско и српско. Ту државна политика мора се у склад довести с тим, ма и само племенским, а ми кажемо и народним, или ако се хоће, народносним особинама. Тим се још не прави од племена „индивидуалитет“ политични, него само чиниларки живаљ политични. Ако се и то зове нека политична индивидуалност, то ће се Срби задовољити са некаквом, али никако за никаквом политичном индивидуалности. Није то доста признање, или правије рећи трпљење иазиве Србином у кући, и на улици, него се тражи политичко признање имена српског у закону и политичном животу. То ће бивши краишници Срби тражити. И народно-црквена автономија није тамо законом осигурана, него се само трпи угар. закон. И школа српска, и то вероисповедна, где се то хоће, ваља да буде осигурана без дужности приноса за комуналну школу. И од основне школе вишу наставу тражиће Срби. И званичност писменице српске, унутрашња и спољашња, где треба, биће на челу програма српског. По нашем смислу, „разборити“ Срби не могу остати на Живковићевом становишту у погледу тамошњег Српства. Означавајући тим наше гледиште спрам Живковићевог, одбијамо такође и обеду сењског посланика, да Србин не води, или неможе водити бригу о „хрв. краљевини“. И већи на Хрвата посланика водила је и води исту или подобну да тако рекнемо: државноправну политику, ту дакле племенство нема посла, нити чини разлику, још мање код Србина, а најмање код Живковића.

Прелазимо на брата му — владику Живковића, не на беседу његову, јер је мање вредности, него да се оградимо противу оне увреде, коју је не само Хрватима, него и Србима нанео, кад је рекао: „Пре 30 година била је она (ситуација) са свим друкчија. Па шта нам је од ње остало? Ништа друго, до онај красни монуменат на тргу Јелачићевом, што да се послужим библијским речима: „очи има, а не иди, уши има и на чује.“ Зар тако данашњи члан јерархије српске? Зар није остало и то: да је Угарска напустила становиште од год. 1848. — становиште пуног суврeнства уг. законодавства, и уг. пураве над Хрвотско-Славонијом, као што је Аустрија са обзиром на год. 1848—49, спрам Угарске стала на

становиште државне равноправности? Није ли се на једном од постоља јелачићевог споменика и Србин један — владика ће га најбоље познавати — попео на ступањ, само што Српство не може се подичити, да је за тим остало и име српско политично уважено, а писменица српска да је остављена бар онде, где је била, и да је школа српска сачувана?

Као што чујемо, владика изнајпре није хтео говорити, али се после предомислио. Наравно, кад се тиче обране српства, народно-црквене автономије, онда се председништво предаје подпредседнику; а кад се хоће да говори, што је вишем — премда сумњамо, да сваком вишем — месту повољно онда се уседа на „шарца.“

Каменар одговора: „Немојте млого кричити око тога споменика, да не пробудите Јелачића“.

Трећи је у савезу том: др. Суботић са својом беседом. Саобштили смо је по публицистичној дужности, и да пред нашом публиком имамо подлогу за оцену. Приликом — у своје време — вратићемо се и на њу обширније. За сад примећавамо, да је говор др. Суботића био окомљен највише противу „странке права„, и нарочито их је напао због њиног нападаја на Србе. Међу тим ми нисмо чули глас Србаља са владине странке, а нарочито глас др. Суботића на хрв. сабору у обрану српског имена, и то не само на улици, него и у политичном животу; у обрану српске писменице у званијама, где је већина српска; у обрану српски вероисповедни школа. Закључак сабора од год. 1867. кад су признати Хрвати и Срби за једнаке и равноправне, који је закључак Загреб поздравио са осветлењем — томе закључку сад нема ни трага ни гласа, нити је постао закон. Па зар и оно што значи? Та Срби су и у Угарској признати за „једнаке и равноправне“ т. ј. грађане; та тим нам и Мађари запушавају уста. Па шта је и год. 1867. речено? Хрвати и Срби су исти народ! Шта је то исти? Било племенски, или политички узето, Хрвати под тим разуму: Срби су као народ Хрвати, а међу собом у кући и на улици могу се по вољи звати. Разлика је између Хрвата, што „странка права“ неда Србима ни последње „посокачко“ право.

Оно огледало, које је по дру Суботићу неко „странци права“ пружио, могло би се не само и другим Хрватима, него и неким Србима на хрв. сабору пружити.

Криво је др. Суботић сватио и посланика Ђорђевића. Овај није изјавио, „да неће с тога да гласа, што би Срби Крајине дошли овамо на нову, велику борбу“ — не, него је казао, да неће гласати, што нису у сабор н крајишки посланици позвани.

Остало оставимо за други пут.

Овде смо у општим потезима оценили оне беседе владине странке, које су важније, и које српски свет нарочито интересује. Остало би, да усљед и спољашње промене око тројне краљевине, и предстојеће унутрашње промене поводом спојидбе крајине, проговоримо о будућем заједничком политичком правцу оба племена, и о будућем положају и задатку српског племена у оквиру државне заједнице; но како то не спада у оцену саборски расправа, остављамо то за засебну расправу.

Манифест цара Александра III.

Петроградски званични лист доноси сљедећи манифест:

Ми Александар III. по божијој милости цар и самодржац свију Руса, цар пољски, велики кнез финландски и т. д. јављамо и стављамо на знање свима нашим верним поданицима сљедеће:

У својој промисли недокучљиви свемогући хтео је, да Русија осети један од најтежи удара неумитне судбине, кад је њезина добротвора, цара Александра II., себи одазвао.

Он паде од руке безбожних убица, који већ више пута насртаху на његов драги живот. Насртаху пак с тога на тај драги живот, јер гледаху у истоме заштиту и заклон не само величине Русије, него и бољитка рускога народа.

Поклонимо се пред недокучљивом вољом божијега провиђења, и управимо смемогућему наше топле молитве — за спокој чисте душе нашега упокојенога оца.

Ми ступамо на престо рускога царства, што смо га наследили од наших предака, и на престо царства пољског и великог књажества финландског, који су са првим неразделимо скопчани. Ми узимамо на се тешко бреме, које нам је богом намењено, у чврстом поверењу на његову свемогућу припомоћ. Нека би он благословио наш рад око бољитка нашег љубљенога отачаства, и нека би упутио наше силе на добро и срећу свих верних поданика наших.

Обнављајући пред лицем свемогућега бога нашим оцем положени свети завет, да ћемо, по завештају наших предака, наш цео живот посветити старању за благостање, моћ и част Русије, — позивамо све наше верне поданике, да пред олтарем свевишњега своје молитве споје са нашима, и налажемо им, да положе заклетву верности како нами, тако и нашем насљеднику, њег. царск. височанству, великоме кнезу и престолонасљеднику — Николи Николајевићу.

Дато у Петрограду у години 1881-ој по Христовом рођењу, а у првој наше владавине.

* * *

Садањи цар Александар III. јесте други син мученички убијевога цара Александра II. Он се родио 26. фебруара 1845. године те му је истом 36 година. Александар је постао престолонасљедником тек по смрти старијег му брата Николе, који је 11. априла 1865. г. умрьо у Ници на тешкој грудобољи. На скоро за овим, 28. октобра исте године, ожени се он заручницом његовог пок. брата, принцезом Дагмаром, ћерком данског краља Христијана IX. која при том, прешав у православну веру, доби име Марија Феодоровна. Из ове брачне свезе произађоше више деце, међу овима и велики кнез Никола Александровић, рођен у Петрограду 6. маја 1868., који је данас јамачно већ проглашен руским престолонаследником.

Вести о грозном убиству цара Александра II.

Данашњи листови доносе опширније извештаје о начину, којим злосретни зликовци извршише своје крвничке намере. По извештају „Presse“ извршен је атентат на цара, кад се исти враћао са војничке смотре из завода Михајлова у двор велике кнегиње Катарине Михајлове. Возећи се дуж канала, прођу кола поред колумејског моста. Тек што је цар исти мост прошао — плану прва бомба. Усљед јаког потреса изађе цар из кола; у тај мах буде бачена и друга бомба, која се близу кола распрштa. Кола се раздробише, у исто доба паде и цар на земљу. Више официра из пратње цареве буду лако рањени. Један полицијски званичник допаде тешких рана. Двојица убица буду ухваћени на месту. Цара дигоше на рукама у друга кола. У истој ствари јављају „Берл. Тагблату“: Цар Александар враћао се са војничке смотре. Катаринина улица, кроз коју је цар морао проћи, одвећ је уска; иста се граничи с лева каналом, а с десна једним зидом, који је дели од Михајловог перивоја. Зид је висок преко једног хвата. Када кола царева, праћена шесторицом козака, ово место прођоше, плану у један мах под колима бомба, која ова делимице изломи. Један козак из пратње цареве остаде на месту мртав, други један буде тешко рањен. Осим овога буде рањен још један официр и једно дете, који туда прођоше. При овој првој експлозији буде цар више ока рањен. Цар искочи из кола и у исти мах распрштa се и друга бомба. Последице су познате. Тешко рањени Цар буде од официра пратње, од вел. кн. Михајла Николајевића и од престолонасљедника, који је одмах похитао на место злочина, у зимски дворац пренесен. Дворски лечник Боткин изјави одмах, да нема спасења; ипак буде предузета ампутација ногу. Цар је издахнуо око 4 сахата, без да је к себи дошао. Пре тога примио је св. причешће. Злочинац, којега првога ухватише, довикну својим друговима: „Реците моме оцу, да ме не броји међу живе.“ Тројица злочинаца ухапсени су; један од њих бранио се револвером. Као што се дознаје, изишли су двојица злочинаца на коли цару у сурет; бомбе им лежаху у крилу, завијене у белој хартији. Место на којим је злочин извршен, буде одмах војском поседнуто. Прва бомба направила је у земљи јаз, који је преко једне стопе дубок, а који у пречнику четир стопе износи; јаз што га је учинила друга бомба, није тако дубок. Земља је сва крвљу оросена. Потрес је био тако јак, да су раздробљени прозори и на оним кућама, које леже с друге стране канала. Народ се скупио са свију страна. Узрујан изненадним и гнусним злочинством, владао се народ озбиљно и мирно. Када пак око четири сахата самртно звоно са зимњег двора даде народу тужну вест, да је цар-ослободилац Александар II. измучио тешке муке, — да је престао живети, тада народ не мога више одолети својој тузи и тешком болу, и — свима грунуше сузе низ образе. Кад се зачуло звоно са зимњег дворца, смејао се томе један ђак; народ који беше ту на близо, хтеде га на месту утући; с тешком муком једва га спасе полиција. Ђак овај стављен је у затвор.

У истој ствари доноси „Аж. Рус“ још следеће податке: Атентат је извршен у близини перивоја Михајлове палате, који лежи на Катаринином каналу. Цар је био на повратку у зимњи дворац; на путу пратило га је једно оделење козака. Не далеко за цареви коли, сљедовала су кола вел. кн. Михајла. Кад се прва бомба распрштa, изађе цар из кола, да прегледа двојицу Козака, што падоше као жртва ове прве експлозије. Тек што је ступио на земљу, плану пред њиме друга бомба, која му обадве ноге раздроби. Потрес је био тако жесток, да се од њега раздробише сви прозори цркве, која лежи на другој страни канала. Вел. кн. Михајло и помоћник министра полиције, Дворжецки, ког су комадићи распрштале бомбе на 45 места обранили, прискочише први цару, те га на Дворжецковим сопницама пренесоше у зимњи дворац. Злочинац, који је прву бомбу бацио, ухваћен је; други је умакао. На степеницама зимњег двора онесвести се цар усљед великог губитка крви и не дође више к себи. Примив свето причешће, издахну цар око 4 сахата. У свима црквама држу се молитве за спас душе убијеног цара-ослободиоца.

По извештају, што га доносе „Беч. оп. нов.“ био је цар истога дана на доручку код вел. кнег. Катарине Михајловне. После доручка, који се око ½3 часа свршио, пробавио је цар још неко доба у дворанама кнегињине палате. Беше врло добро расположен; у веселом разговору са великим кнезовима, који такође присутни беху, проведе време до трећег часа. У три сахата одвезе се цар из палате. Тек што се кола мало одмакоше од двора кнегињиног, улети једна бомба кроз стаклени прозор са леве стране кола и паде управ пред ноге цара и његовога ађутанта, који заједно с царем у коли сођаше. Цар, који непозлеђен оста, отвори врата и скочи на поље из кола, која у исти мах опкољена буду козацима из пратње цареве. У тај пар распрштa се непосредно пред царем и друга бомба и сви приметише, како се исти на земљу стропошта. Све ово догодило се тако брзо, да је цар већ у својој крви лежао, док мимопролазећи њему притрчаше. Цар је лежао онесвешћен на калдрми; обе ноге беху му ниже колена сасвим раздробљене; лице му беше сасвим пребледило и сви држаху, да је м тав. За неколико минута беше се искупило стотинама душа око места, где је цар лежао. Нико није знао шта пре чинити ваља; да ли да се пође у потеру за злочинци или да се пружи припомоћ рањенима, који усљед атентата пострадаше. Цара дигоше на једне сонице, у којима му један лечник на брзу руку привеза љуте ране. У три сахата и 45 минута испусти цар душу у наручју свога сина Александра.

Званичне петроградске новине донесоше на скоро пошто је атентат извршен ванредан додатак сљедећег садржаја: Божија се воља испунила. Данас у 3 сахата и 35 минута одазвао је Свемогући цара Александра Николајевића у други бољи живот. Неколико минути пре но што је издахнуо — примио је цар св. причешће.

Исти лист донео је манифест новог цара Александра III., којега на другом месту саопштавамо.

„Н. сл. Пр.“ доноси следећу вест: Приметив, да су два поморска војника ухватили оног риђобрадог момка, који прву бомбу бацио беше, изађе цар из кола и запита зликовца за име; за тим изда налог да га одведу у притвор. У тај мах распрштa се и друга бомба; цар Александар стропошта се на земљу с узвиком: „Помозите!“ Вел. кн. Михајло, који се налазио у Михајловој палати, беше већ на прасак прве бомбе на улицу истрчао, те доспеде међу првима на место злочина. Тешко рањенога цара пренесоше одмах у зимњи дворац; ту га скинуше и пружише на један ћилим, који брзо у крви огрезну, па га онда однесоше у његову спаваћу собу. Помоћу лечника скинуше одело с њега. Ране, које се указаху, беху грозне и само видити. Једна нога беше до бута а друга до колена сасвим раздробљена, труп распаран, лице повређено. Лечници Круглевски и Маркус пружише цару прву помоћ. Приправе за ампутацију ногу беху у свему довршени. Лечници употребише сва могућа сретства, да што више крви к срцу спроведу. Усљед овога поче срце живље куцати, дисање постаде дубље, и цар отвори очи за кратко доба. У тај пар пружи му присутни свећеник св. причешће. Лечници се спремише да предузму ампутацију, кад у исто доба опазише, како куцање срца све слабије и слабије, дисање све тише и тише постајаше. Око ¾ на 4 сахата престаде и једно и друго сасма — цар Александер беше престао живети. У то доба беху се већ искупили сви чланови царске породице, што су у Петрограду присутни били. Кад је било око 4 сахата, приметише сви, где на зимњем дворцу свукоше до пола заставу што се над кровом истог лепршала; у исти мах зачу се и звук самртничког звона. Када ово виде и чу народ, који је у немој тишини сакупљен стајао око зимњег дворца, клекну доле, скиде капу, прекрсти се и помоли богу. Није било видети скоро ни једне особе, којој овом приликом сузе у лице не удрише. Ова тиха манифестација народа — морала је свакога ганути.

Петроградски „Херолд“ доноси ово о атентату: Цар је био опоменут, да не иде на војничку смотру, но он не хтеде веровати приопћеној му вести. Пошто је смотра била обављена, одвезе се цар у палату вел. кнегиње Катарине, где је доручковао. Око ½ два сахата крене цар својој палати, наредив возачу, да узме пут крај канала. Кад је цар дошао од прилике до половине зида, што ограђује перивој кнегињине палате, распрштa се прва бомба, која учини великога квара царевим кочијама. Цар изађе одмах из кола. Један официр притрча цару и запита га, да није откуд ране допануо. Цар му одговори сасма мирно: „Богу хвала, ја рањен нисам, не плаши се ништа — хоћу да видим рањене војнике.“ Многи војници из пратње цареве и још неке приватне особе лежаху рањени на земљи. Цар пре свега нареди, да се пружи помоћ рањеним козацима. Злочинац био је одмах опкољен од присутног народа; један војник преображенске гардијске пуковније беше му стегао руке, у којима је држао нож и револвер. Спазив ово, приђе цар злочинцу, запита га за име, а затим нареди, да га одведу у затвор, те се упути пешице двору. Злочинац је млад човек од 21 год., зове се Русаков, а учио за последње две године на рударској академији; исти је унијат. Тек што се цар неколико корачи одмакао, баци други један младић неку ствар баш пред саме ноге цареве. Зачу се ужасна детонација, која је била тако јака, да су сви около стојећи на земљу попадали, и да од прозора оближњих кућа, па и оних с друге стране канала, ни један читав не остаде. Кад се дим разву као — нађоше цара крвљу обливеног на земљи, а око њега многе рањенике. И злочинац беше пао на земљу, но оста неповређен. Народ са свију страна нојури на њега, и полиција је имала много муке да га сачува од огорчености народне. Тешко рањеног и онесвешћеног цара подигоше на сонице варошког капетана Федорова и однесоше га у зимњи дворац. Лечници изјавише да се ампутација ногу не може извести, и да цару нема никакве помоћи.

Из овога што до сада саопштисмо не да се сасма сигурно изрећи на који је управо начин злочинство извршено, јер се познате вести у многоме укрштавају, чему се није ни најмање чудити, кад се узме у обзир, како се ово недело изненада збило и каква је грдна забуна морала владати у први мах у свима петрог радским круговима, — па и у новинарским. —

* * *

Најновији атентат, који је уништио живот цара Александра био је по реду седми у низу крвничких подузећа против руског владаоца. Први нападај на живот цара учињен је 4. априла год. 1866. кад је исти, после обављене шетње у петроградској народној башти, у своја кола седао. Злочинац, именом Димитрије Каракасов, беше избацио из револвера један метак на цара, но овај оста неповређен. Неки раденик по имену Ивановић-Комисаров, који се на близо десио, удари злочинца по руци и спасе тако цару живот; у име награде добије исти руско племство, злочинац пак буде погубљен. Други атентат учињен је 25. маја 1867. год., кад се цар Александар бавио у Париву. Кад се руски владалац у друштву са царем Наполеоном III. са војничке смотре кров булоњски перивој у Париз враћао, дочека га у истом перивоју неки пољски изгнаник, именом Березовски, и опали на њега из револвера. Буле не погоди цара, а паришки суд осуди злочинца на доживотну депортацију, у којој је и умрьо. Трећи насртај на живот цара ослободиоца извршен је 2 априла 1879. од некога Соловјева; зликовац, који четир метка беше избацио на цара, од којих срећом ни један не погоди, буде ухваћен и на скоро за овим погубљен. Четврти атентат учињен је пред самом Москвом 19. новембра 1879. приликом повратка царевог из Ливадије у Петроград. Зликовци бацише у ваздух железнички влак, мислећи да се цар — који међутим већ прошао беше — у истоме налази. Пети атентат догодио се у самоме Петрограду, или боље рећи у самоме двору петроградском, на дан 5. фебруара 1880, када злочинци покушаше да баце у ваздух ону одају зимњег, двора у којој је цар обично вечервао са својом породицом. Шести нападај на живот цара, о којим се по новинама много писало, но који је званично као неоснован проглашен, осуђен је пре но што су га зликовци извршити могли. —

Политички преглед.

Убиство цара Александра — то је догађај, којим се сав образовани свет у овај мах у првом реду занима. Испред њега се за један часак губе сваколика политичка и друга питања од веће и мање важности, почевши од великих међународних, па до најситнијих државних. Политички значај догађаја од 1. марта ми смо већ обележили; на другоме месту доносимо за се опис самога злочинства и других догађаја и чинова, што уза њ иду. Овде ћемо за сад да видимо, какав је утисак убиство цара у политичком погледу учинило на страни, ван Русије, и како тај догађај разматрају. То се најбоље види по дотичним новинарским гласовима.

Разумљиво је, да нас у првом реду мора занимати, да чујемо, **како у Берлину мисле о догађајима од 1. марта.** Берлински „Нац. Цајт“, који је о руским стварима добро обавештен, а који осим тог има свезе са немачким спољашњим званьем, пише: „Које ће особе нови цар око себе искупити, о томе се да богме само субјективно може нагађати. Но о томе у главном нема сумње, да ће са свим нови људи изаћи на среду, а досадашњих главних особа, малим изузетком, да ће нестати са површине. Који су ради своје личности дошли до нечега на двору, тих ће да богме првих нестати. Узима се, да ће гр. Лорис-Меликов задржати знатну улогу. Можда ће и Валујев таку добити. Сваколика унутрашња и спољашња политика, која се до сад чешће колебала, постаће сталнија. Промена владе уне се пре свега у данашње политичко стање неиз-

весност. Разни људи разно мисле о значају те неизвесности. Оптимистички и песимистички назори опиру се окомице један другоме. У томе су се пак политички кругови берлински вечерас (на дан убиства) слагали, да је у политичку калкулу дошао чин од скоро недогледних и непрорачунљивих последица."

Како **у Паризу мисле о петроградском убиству**, о том јављају 2. марта ово: Велике новине осуђују атентат. „Репиб. Франс." нада се, да страх, што га тако дело у цивилизованом свету изазвати мора, не ће дуго удити развитку напретка у Русији. Други се листови многоме надају од новога цара, те наглашују, како је исти пријатељ Французима, а непријатељ Немцима, па закључују, да ће у след тога Русија са свим изменити положај свој према Немачкој. Радикални листови пак доносе или голе чине, или чланке у којима у пола осуђују, у пола одобравају ц о догађај.

У **Француском сенату** узе одмах у почетку седнице од 2. о. м. председник Сеј реч, те рече: „За цело нема ни једног члана у сенату, који није крајње гнушање показао, кад је чуо вест о атентату, што је учињен на цару руском, једном од највећих реформатора овог века (Живо одобравање по целом дому), на цару, који је милијунима робова слободу дао. Правећи се тумачем тога гнушања, изражавам не само мишљење сената, него мишљење целе земље." (Одобравање.) Одифр-Паскје рече: „Са свим се придружујемо овде израженим осећајима. Француска не заборавља учињених јој услуга. Александар II. беше од вајкада наш пријатељ; Француска неће тога заборавити." (Одобравање.)

Да **руски листови**, сви од реда осуђују злочин од 1. марта, то се може мислити. За сад саопштавамо, шта два слободоумна листа пишу поводом атентата на цара Александра II. „Порјадок" (Поредак) вели: „Ми суврсници морамо у садашњости тражити ослонца за будућност, која је будућност читавог народа; њега се мора прва мисао тицати, по што је прошлост будућности у наслеђе оставила, да започето доврши, а започне, што још није почето. Да се будућности сигуран темељ удари, то је задаћа садашњег тренутка." Други слободоуман лист, „Молва", нада се, да ће семе, што га је покојни цар бацио, под брижљивом руком Александра III. проклијати да ће се дрво слободе бујно разгранати, па под њим у засену да ће срећа народа процветати.

Као што рекосмо, грозни догађај у Петрограду потискује сваку другу политичку вест у закутак. У след њега је сваколика **међународна политика** тако рећи застала. Ни са поља унутрашње политике појединих држава немамо шта да бележимо. У овај мах јевропским је заступницима и турским пуномоћницима, који грчко-турски спор мирним путем треба да загладе, са свим све једно, хоће ли султан у Епиру који десетак квадратних миља мање или више, хоће ли зар само аспропотамску долину или можда још које парче артанског висоравља или чак и Превезу Грцима уступити, или не ће; то им је са свим узгредна ствар, док не дознаду, не ће ли се можда за првих четрнаест дана силе са свим друкче груписати, но што су до сад биле. Тим истим поводом и у Француској се са свим заћутало о реформи изборног реда; због петроградског догађаја све су странке у својој агитацији застале, те чекају, док их не мине она суморност, коју је петроградски догађај навукао и њима на чело, као год и целој Јевропи. И у самој Инглеској, где унутрашњи живот најјачим билом удара, и ту је сваколика унутрашња радња под ужасном импресијом петроградског атентата за тренутак застала. У Немачкој ће се без сумње највећма осетити последице догађаја од 1. марта, јер промена на руском престолу за цело ће изменити и одношај међу двема моћним царевинама. С тога ће предстојећи саборски избори у Немачкој имати већу важност, но обично, јер ту ће већма, но иначе, доћи у обзир положај Бисмарка. Колико Немачке, толико ће се за цело међународни односаји и Аустро-Угарске изменити, јер како данаске ствари стоје, с изменом оних мењају се и ови. И тако је петроградска катастрофа за један часак свој Јевропи чело набрала, и проће многи часак, док се оно разведри.

Што се тиче **грчког питања**, те стално пише се у свим политичким рубрикама, ту можемо толико рећи, да такођер немамо ништа ново да прибележимо. Као што је познато, у понедељак је требао бити трећи састанак јевропских заступника и турских повереника, но да богме да га није било, пет оградски атентат осујетио га. Има већ верзија, да ће се Русија сад много пријазнија Грцима показати, но што је до сад, јер нови цар шурак је грчкоме краљу, но то се, за сад бар, може узети као проста новинарска комбинација. Што ће пак иза цареве смрти природно у Цариграду следовати, то је, да ће тамошњи преговори eo ipso бити одгођени, јер руски заступник не може на њима учествовати, док нови цар султану не пријави, да је ступио на престо и докле његов заступник не преда у Јилдис-кијоску своју верновницу. Разуме се пак, да се то не ће моћи преко колена прекрхати. Хацфелд је истина за прошли понедељак урекао био састанак и Порту пожурио, нека гледи, да бар до краја ове недеље пријави своје коначне одлуке, али то је све сад постало беспредметно. Да богме, да је пауза у цариградским преговорима Порти добро дошла.

Из листова.

Као што се дознаје, закључили су заступници јевропских сила, да употребе све и сва, како би се **грчко питање** што пре и најдаље за две недеље обавило. И ако је ова намера сама по себи хвалевредна, то је ипак сасма оправдана сумња, дал ће се иста спровести моћи; јер све и кад не би узимали у обзир познато одуговлачење расправа од стране Турске, опет ће свакоме јасно бити да ће последице несретног догађаја петроградског имати великог уплива на даљи ток ових расправа. Ма да су посланици донели закључак, да се расправе њихове не износе на јавност, ипак су страни листови, на име инглешки, пуни извештаја о току досадањих расправа.

По овим извештајима трудили су се заступници велесила у првој седници, да дознаду од изасланика Турске, колико би иста вољна била да пређе преко оних обећања, што их је изложила у својој ноти од 21. септембра тек. год., т. ј. трудили су се, да дознаду максимум портиних концесија. Изасланици Турске одговорише на ово питањем: у чему би се састојао минимум онога потраживања, којим би се велесиле задовољиле? Заступници јевропских држава не показаху се ни најмање наклоњени, да даду одговора на ово питање, и закључише, да се седница заврши. Изгледа као да је Турска међу тим о овој ствари боље размислила, јер се тврди, да су заступници њезини у другој седници предложили неку извесну граничну линију, која као да може послужити за основ даљем расправљању овога питања. Подробан садржај портиног предлога истина још није познат, но толико се држи за извесно, да ће она склонити се да Грчкој уступи сву Тесалију, и то сасма близу до оне границе, коју је берлински уговор утаначио. Осим тога прогласиће Превезу за слободно, отворено пристаниште.

Тако за сада стоји ово питање. Услед атентата петроградског и последица овог — застаће и ова ствар; јер заступник руски не ће моћи суделовати у расправама све дотле, докле год Александар III. турском цару не објави своје ступање на престо, и док руски заступник не преда своје ново пуномоћије. Грци су веома незадовољни са горњим пропозицијама; на име пак озлоједио их је закључак на конференцији присуствујућих заступника јевропских држава, по којим се исти обвезаше међусобно, да не износе на јавност никакве податке о току седничких расправа. Грци изјављују, да је сасма неправичан поступак, којим је њихова влада искључена не само од сваког активног саучешћа, већ јој се ускраћује и само извешће о току расправа конференционалних. Незадовољство ово налази свога израза у предлогу грчке владе грчкој комори, да се позову под оружје и они Грци, који до сада нису били обвезани у војсци служити. —

Из Петрограда доносе данашњи листови следеће **вести о ступању Алексадра III. на престо** руског царства.

Другога марта у један сахат по подне поднесен па је цару Александру III. на традиционални начин заклетва. По утаначеном распореду ишло се прво у цркву. Николајева дворана била је дупком пуна члановима руског ђенералитета. Цар Александар III. који у први мах једва могаде стишати сузе, држао је за тим чврстим гласом срчан говор, којим се захвали на живом саучешћу, показатом према његовом упокојеном оцу, и којим позва присутне, да његовог блаженопочившег оца одраже у верној успомени, и да и њему самоме исто тако верни буду. Пошто је цар завршио, трајала је неко време нема тишина међу искупљенима, коју су тек само плач и јецање прекидали. Наједаред зачу се са свију страна одушевљено „ура," које се и у саму цркву пренесе. У овој држао је цар државном већу и министрима говор, који је често болним осећајима и сузама прекидан био; пошто је исти доконао положише сви присутни заклетву верности.

Други листови доносе у овој ствари следеће: Пре но што се заклетва положила држао је цар Александар у ђорђевој дворани следећи говор: Познато ми је, колико је мој отац уважавао вашу верност и вашу ревност; све до последњег часа свога налагао вам је, да верно служите Русији. Ја рачунам на вашу оданост и верност, како према мени, тако и — кад мене више не буде — према мојему сину. При задњим речима показа цар на младога престолонаследника Николу Александровића, који је такође присутан био. На ово одазва се сав збор веселим усклицима. За тим оде Александар III. са својом фамилијом и државним веледостојницима у цркву. Кад се служба свршила, врати се цар у своје одаје; међутим одоше сви официри у цркву и потписаше ту присегу верности. О истом предмету јављају „Преси" из Петрограда: Цар Александар трећи примио је сузним очима изјаву оданости од стране државних веледостојника. Овом приликом рече цар да он рачуна, да ће они и на даље верно служити својој отаџбини. Народ полаже у свима црквама присегу оданости, исто чини и војска у црквама, које су за ово специјално одређене.

Из аустријског царевинског већа.

У седници заступничког дома аустријског царевинског већа од 2. о. м. беше први предмет дневног реда избор председника. Заступници се поименце прозивају, те предају гласачке листиће. По што сви гласаше, седница би одложена да се преброје гласови. У настављеној седници устаде

потпредседник бар. Гедел, те рече: Ово је резултат избора: предано је свега 339 гласалица, апсолутна већина јест 170 гласова. Добише: др. Смолка 184 гласа, др. Рехбауер 146 гласова, 9 гласалица беху празне. По томе је др. Смолка изабран за председника дому. (Живо одобравање на десници.)

Председник др. Смолка (десница га тапшањем поздрављa): Позван будући на ово почасно место, и то збиља не заслуженим начином, осећам, да сам тако почаствован, да ми је тешко наћи речи, којима бих вам своју топлу захвалу могао онако изрећи, како бих ја хтео. Крај свега тог не могу да се отресем мисли, да ми, погледом на сразмерно малу већину, којом сам изабран, не ће лако пасти, испуњавати своју тешку задаћу. С тога вас истинито уверавам, да бих се збиља сретним сматрао, да је од толиких велеуважених, у сваком погледу изврсних људи, каких овај високи дом има, други когод могао до овог позива једногласно или бар са бољом сразмерицом гласова доћи. По што тога пак у садашњим приликама није могло бити, то морадо бити готов, примити избор, што ми га дом понуди и поћи за позивом високог дома. Ја ћу све дужности свог звања и све, што се год од председника може захтевати, најстрожије, како најбоље знам и како ми савест налаже, испуњавати, па угледајући се на тако велеуважена и у сваком погледу изврсна претходника у звању, ићу највише за тим, да стечено искуство употребим. Крај свега тога пак могао бих се само онда одати благој нади, да ћу своје звање као што треба вршити, кад бих задобио вашу благост и вашу доброту, а за то вас лепо молим. Но за велику помоћ сматраћу, ако ви, Господо, одредбе пословника свагда пред очима узимате и по њему се узвладате, те тако ми и у том погледу олакшате вршење мог тешког звања, а за то вас особито молим. (Живо одобравање на десници.)

Вести из народа.

— Добили смо посмртни лист, којим се јавља, да је 1. о. м. у Шиду умрло тамошњи сремски судац, Ђура Вуковић, у својој 41. години. Покојник је из одавна служио у Срему које као жупанијски, које као државни чиновник. Лака му црна земља!

Вести из места.

— Јуче, у четвртак у по дне намештен је понтонски мост међу Новим Садом и Варадином.

Нови Сад, 5. марта. Од понедељника држаће се седнице саборског одбора у Карловцима. Време би било у одбору повести реч о попуњењу упражњени посланички места у сабору, као што је место за ст. бечејски и румски срез. Реч је била одавна поведена, па је извршење упућено председнику. Вредно би било извршење то пожурити.

Врло је незгодно, што депутација саборска није досад свој задатак извршила, да би се на предстојећој седници одборској о резултату реферисати могло. Као што смо из поузданог извора извештени, владика Стојковић изчекује чланове депутације, па да води депутацију министру-председнику. Сомборски чланови су па скоку. Требало би ту ствар пожурити

НОВИЈЕ.

Поводом петроградских догађаја и о самим тим догађајима имају ове новије вести:

— „П. Лојду" телеграфају из Петрограда, да је неки клуб у опуховској варошкој четврти закључио, да се изврши атентат. Улице, којима се цар возио, беху све од атентатора тако поседнуте, да им цар није могао умаћи. Атентатор Русаков беше царски питомац. Сутра дан по убиству нађени су по улицама шифрирани листићи; мисли се, да је то нихилистанска парола. Горчаков је телеграфски у Петроград позван.

— Бечкој „Преси" јављају ово из Петрограда: При експлозији које погинуло је, које обранило се преко 20 особа. — Гр. Меликов дознао је три дана пре за атентат, те је молио цара, нека му допусти, да злочин осујети. Цар није допустио. — Затворени злочинац рекао је на испиту, да нихилисте иду на то, да све монархе поубијају. Та ће намера затвором појединих особа бити само прекидана, али не осујећена.

— Берлинском „Нац. Цјтгу" јављају из Петрограда, да ће до даље наредбе гр. Лорис-Меликову бити предана управа над свим коликим пословима државним.

— У српској народној скупштини саопшти председник 3. о. м. вест о петроградском убиству, пропративши је с неколико топлих речи. Нагласи царева доброчинства руском народу и Словенима у опште и констатује, да Србија гаји осећање захвалности спрећу цара Александра II.

— На погребу цара Александра заступаће српског кнеза ђен. Лешјанин.

— Бугарски кнез Александар отпутовао је 2. о. м. у Петроград, поверивши кабинету регенатство.

— Прашка „Политика", пишући о петроградском догађају и осуђујући злочинство, вели, да ће чешки народ због те вести искрена жалост обузети, јер судбину по крви сродног руског народа искреним саучешћем прати.

— Цар Виљем одмах је после вести о петроградском атентату послао телеграм цару Александру III.

— Прву вест о убиству цара Александра донео је цару Виљему гр. Лимбург-Стирум по шифрованој депеши, што је немачком спољашњем звању стигла. Вели се, да је цар том приликом рекао: „Дакле и пак је могло бити, и крај све ескорте!" За тим је сузним очима отишао у своју одају, где је четврт сахата на само остао.

— „Хон" дознаје, да ће влада угарском сабору још у овом заседању поднети закон о грађанском браку. Вели, да је дотични законски нацрт већ добио монархово одобрење.

— Заступнички дом аустријског царевинског већа изабрао је 3. о. м. са 163 гласа кнеза Лопковића за првог потпредседника; Демел је добио 149 гласова.

— За српског пуномоћника у конференцији у четверо ићи ће у Беч министар на раположењу, Богићевић, на место досадашњег пуномоћника Здравковића, који се због смртног случаја у породици му у Београд вратио.

— Железнички поднесак није био поднет српској народној скупштини 3. о. м., као што је одређено било, јер извештај одборске мањине није дотле још био готов.

— „Пол. Кор." јављају из Београда, да је српски министар спољашњих послова, осим оних инструкција, што их је дао српским пуномоћницима у конференцији у четверо, још и у Цариграду учинио кораке, не би ли се што пре осигурала српско-турска железничка свеза код Врање.

— По вести једног берлинског листа од 1. о. м., Новиков је предао Порти ноту руске владе, у којој се чини приговор против тога, што Турци насиља чине оним хришћанским поданицима, који симпатишу са садашњим грчким покретом.

— Доњи дом инглеског парламента није 3. ов. мсе. усвојио предлог, којим је Гледстон искао, да се прорачун издатака прогласи хитним. За то је требало две трећине гласова, а 296 заступника гласало је за, 212 против. Гледстон је усвојио резултат; даљу акцију задржао си је за доцније време, ако у опште таке устреба.

Разне белешке.

(Велика вода.) Из многих крајева угарских, нарочито из Подунавља, стижу рђаве вести о великој води. Нарочито је зло стање око Бекеш-Чабе. У понедељак 2. марта обећ ноћ пробије вода у ту варош са пет страна. Звона зазвоне на ларму. Свет се узбуни до очајања. Један засебни железнички влак са чамци за спашавање отишао је исту ноћ из Пеште у Бекеш-Чабу. Постављен је краљевски комисар за поплављену област. У Будапешти је већ толика вода, да је на будимској страни доњи ке већ у води. У Старом Будиму мораде се свет из неколико домова иселити. По нижим крајевима вароши морају воду из подрума да црпу. У министарству комуникација постављена је перманентна комисија, која је и дању и ноћу на окупу, да може свуд и у свако доба нужне наредбе издавати.

(Царевић Александар Александровић.) Како је живео нови руски цар Александар III., док је још био покојни цар жив, дакле док је онај још био царевић, о том јављају ово: Царевић је на свом двору врло просто живео, много је радио, тако да му је мало времена остајало за забаве. Само два пут у месецу држаху се мувичке забаве у његовом двору, на којима сам царевић у велику трубу са седам увоја свираше уз пратњу кнева Владимира и неколико одличне господе. После свирке седаше се за вечеру, просту, за којом се врло мало пило, јер сам царевић врло је умерен у пићу. СаО.

(Гроф Ф. М. Толстој) умрло је у Петрограду 22. фебруара. Покојник је под књижевним псеудонимом „Ростислав" много радио на књижевном пољу, а у нас је познат по преводу више својих новела и приповедака, нарочито по приповетци „Срећи у браку".

(Болеслав Јаблонски,) чувени чешки песник, умрло је 14. фебруара у Кракову. Јаблонски — право му име беше Карло Јевђеније Тупи — родио се 2. јануара 1813. у Кардаш-Речичу. У школу је пошао у свом родноме месту. Речичка основна школа с тога је знатна, што је у њој учитељевао такође чувен чешки песник, Симон Ломницки. Јаблонски је још као дете показао велик дар за песму; прве стихове написао је као ученик четвртог ђимназијског разреда. У Прагу је наставио своје науке, учио је нарочито естетику, философију и повесницу, а уједно је изучавао чешку књижевност. Свршивши философске студије, оде по жељи својих родитеља у калуђере, но како му калуђерски живот није годио, скине са се мантију, те се упише на правни факултет. Међу тим је једнако радио на књижевном пољу, писао песме и понајвише их у „Квјетима" (Цвећу) штампао. Хтеде се са свим одати књижевности, али га пријатељи одврате од отог, јер књижевничке прилике у Чеха беху тада, као по богу што су још и дан данас у нас. Јаблонски се приволи, те оде на ново у калуђере. У калуђерској самоћи почео је своје „Písně milosti" први пут под именом Болеслав Јаблонски писати, и последње године својих

богословских студија изда први део својих песама. У једно је писао „Moudrost' octovská". 20. јула 1841. год. запопи се, те је као капелан у Радонићу учитељевао од 1843. до 1847. године. Ове последње године оде против своје воље у Краково за свештеника у тамошњи премонстратензански калуђерички намастир. Ма да је међу браћом у Пољској добро примљен био, и пак је за отаџбином тужио, тако да је често ишао да је обиђе. Песме, што их је у Кракову писао, задахнуте су меланхолијским осећањем. Писао је и верозаконске писме, од којих му је најпознатији зборник под именом „Růže Sionská". Јаблонски је у Чешкој омиљен песник, многе песме његове певају се онуд, као народне, баш као у нас многе змајеве. Колико чешки народ поштује Јаблонског, види се по томе, што није допустио, да му кости леже ван отаџбине, па ни у самој братској земљи, него их је 1. марта положио у чешку земљу на Вишеграду, положио начином, како приличи и покојном песнику и славном чешком народу.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ."

(При закључку листа приспео.)

Беч, 5, марта. Русаков признао, да има другова. У след тога наишла полиција на стан, у ком су прављене бомбе. Домаћин се убио, жена му ухваћена. Овде опет наиђоше на податке о лагумима. Јуче пронађен лагум динамитски, који је водио из дућана на улицу, којом цар често пролажаше. Дућанџије нестало. — Амерички сенат узјавио жаљење

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Од 5. априла ове године почеће да излази у **Београду**:

НЕЗАВИСНОСТ

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

за политику, опште-народно унапређење и забаву.

Благодарећи истрајности и пожртвовању нашег народа, поносећи се са небројем одушевљених мученика, који смело пођоше на сусрет душманским тамадма и којима столети крвници хтедоше да улију страх и трепет, предавши њихова огњишта прождирујем пламу и несањајући, да ће баш тај огањ српским витезовима осветлати путове славе и части; велимо, благодарећи вечној правди и народној свести, — Србија се показа достојна оних јуначких предака који нежаљаху своје драгоцене крви да покропе земљу из које ће у будућности избујати слобода народа, — те тако данас Србија постаде свој господар, она је — **слободна и независна!**

Али с тим још није Србија оно, што би требала да буде, још није подпуно постигнута узвишена мета коју нам одреди вечна правда — историја. Ми смо сад тек као онај путник који се по дугом напору успе на врх брега са кога може поузданo да одмери циљ свог предузетог пута, па стојећи тако на висини мора да се изложи свима елементарним непогодама, — и ветру и киши, и граду и грому. И он несме пред тим да устукне, он мора истрајати, јер не сме натраг, ако нежели да му сав дотадањи труд и мука буде узалудна, — он мора напред.

И ми — морамо напред! Ми несмемо застати, ми несмемо остати на чистини и чекати на непогоде, које би нам, усамљенима, биле судбоносне. Над Србијом се навлаче тешки облаци, из даљине тутње громови, — предзнаци запланe — туђинштине. Ми морамо напред — ако у нашим жилама тече ма још једина кап мушке крви, ако нам се још миче ма једини прстић на десници, ако нам је заостао у памети ма последњи одјек од гусала; — јер овај камен земље крваве јоште је и мора бити **само отаџбина Србинова.**

Нека се непријатељи нашег народа, који су нас обколили са свију страна, неуздају и прерано неликују са наше партајске борбе. У Србији има и биће вазда синова који ће тражити разне путове да се што пре дође до **опште циљи**, али никс неће, нити сме поћи странпутицом која би га одвела у наручје душманима нашег народа. Велимо, нико и — никад! Јер ми смо сви синови једне мајке Србије! Нека се зна дакле једном за свагда: да и ако су народни изабраници пошли и ако и у будуће буду полазили разним путовима свог убеђења, ипак ће им бити и ваља да им је руководља само част и понос да што пре допру једној и општој мети: **срећној и сјајнијој будућности српског народа.**

А народна свест пратиће их подједнако на свакоме путу, народна свест као добри геније чуваће их и храниће да непоклизну, да невастране. И све донде, докле народна свест остане чиста, непомућена, ми се ничега небојимо, ми се уздамо у народну будућност — ми ћемо остати своји на своме огњишту.

И да би дали видљивог израза тим осећајима, да неби наши народни непријатељи злоупотребљавали начелну борбу синова Србије за своје себичне циљи а на укор нашег угледа у будућности; и да неби опет наши пријатељи и сународници зазирали од те начелне борбе, ми ево покрећемо

„НЕЗАВИСНОСТ"

која ће са полазне тачке српско-народне идеје бити одјек свега оног што би ишло у прилог њеног остварења у будућности. Ограђујући се у напред од сваке страначке тесногрудости, имаћемо на уму свакад и у свему само оно што би служило унапређењу **целог српског народа**, искључујући сваку обрану властољубивих тежња појединаца па ма који они били и ма како се звали. **Међу нама нема нити ће бити места за властнике и — кандидате министарских столица**, зато ћемо у свему имати вазда одрешене руке, или што но народ вели, код нас биће у свему „што на уму, то на друму."

Ми знамо да је ово колико тешка толико и замашна задаћа, али будући приступачни сваком стварном разлогу и противразлогу, тражећи само суштину у основаности појединих мнења, желили би ако ништа више оно бар припомоћи да се разбистре појмови који сметају опште народном бољитку. А то је за нас сад потребно више но икада.

Руковођени овим мислима ми ћемо по могућству радити:

1.) Да се наше законодавство развија на демократском основу а сходно идеји постања нове српске државе држећи се духа славенског природног права.

2.) Према томе тражићемо и заступаћемо једнака права и једнаке дужности за све српске синове, као и осигурање свију правних слобода и подједнако њихово уживање.

3.) Очување досадањих народно-политичних тековина биће нам највећа светиња, а у проширењу њиховом радићемо на народном уједињењу. С тога ћемо пратити све што се тиче укупног српског народа исто тако брижљиво и свестрано као и наше домаће ствари.

4.) Оснивајући наш развитак на праву народног самоопределења, тражићемо ослонца у идеји славенске узајамности, неискључујући ојачање индивидуалности сваког славенског племена на посе.

5.) Пошто је вера, односно црква, још и сада од замашног уплива по развитак народни, то ћемо јој сваком приликом поклањати највеће пажње држећи се начела: **народна црква у народној држави.**

6.) Све појаве на полу просвете, науке и уметности у српском народу пратићемо подробно и подједнако, а знатније појаве на томе пољу код осталих Славена бележићемо брижљиво у колико нам простор листа допусти.

А да би народна просвета добила што већег полета, тражићемо: обвезну шестогодишњу наставу, а као већи ступањ, опет обвезне занатлијске школе у варошима и у селима или бар срезовима ратарске школе; подизање индустрије и прометне академије; затим свеучилиште; оснивање сеоских и варошких књижница и сходни просветни дружина.

7.) Неговање народног здравља, јер само у здравом телу може бити и здравог духа.

Сматрајући у ова два одељка (шести и седми) казано за нашу највећу задаћу, упустисмо се у појединости, којима ћемо обраћати особиту и непрестану пажњу.

8.) Желећи овако да уђемо у ред модерних држава, трудићемо се да по могућству одговоримо захтевима нововеке цивилизације.

Но у интересу самог умног развитка свеопштности, несмемо изгубити из вида осигурање наших народних особина; за то ћемо се користити искуством других мањих народа, и у интересу свог народног опстанка сузбијаћемо сдсудно сваку навалу страног елемента.

9.) По зарад подпуног извршења и утврђења свега досад казаног, необходно је развиће народне војене снаге, која ће тек онда донети жељног резултата, ако се

10.) Народно газдинство подигне на ступањ народног благостања са развитком рационалне пољопривреде и заната у оквиру такозване мале уметничке индустрије, што се може постићи усавршавањем и изналажењем сходних помоћних средстава а у првом реду подизањем малог кредита у земљи. Само је тако могуће створити независност економну, а општа је, у целом свету призната истина да се независност економна осведочила као најпоузданији темељ грађанске и државне независности.

Ове и овакве мисли руководиће нас у нашем јавном раду, с овим мислима обраћамо се нашим родољубима с молбом за братску подпору, јер једино од њихове помоћи зависи опстанак и развитак (увеличање) нашег листа; овакве мисли нека руководе ону браћу који би нас са писменим приловима (чланцима и дописима) из свију српских крајева подпомогли да што савестније, подпунije и свестраније припомогнемо опште-народном унапређењу, — а наше мерило биће у свему само — независност.

Власник и издавалац листа „Независности"
Манојло Ђорђевић-Призренац.

* * *

Да неби наше предузеће било под упливом тренутних и променљивих дневно-политичних упечатака, већ да би имало времена за свестранији разбор свију важнијих питања.

„НЕЗАВИСНОСТ" ће излазити једанпут недељно на великом табаку, и то за сад од 8 страна, а доцније ако буде одзива увећаће се 1½ до 2 табака.

„НЕЗАВИСНОСТ" стаје: за Србију на годину 12 динара, на по године 6 динара, а на три месеца 3 дин Ван Србије (с поштарином) на годину 6 форинти, на по године 3 форинта.

Ко скупи десет предплатника добија лист бесплатно, а за пет добија се лист у по цене.

Пошто ће сваки поједини број „Независности" бити целе недеље у рукама читаоца, то је врло пробитачно уврштивање разних приватних огласа, које ћемо примати и рачунати по врло умереној цени.

Први број „НЕЗАВИСНОСТИ" изаћи ће на историјски знаменит дан Цвети (5. априла ов. год.) и од тада редовно сваке недеље. Умољавамо гг. предплатнике да се пријаве најдаље до краја овог месеца, како би се при штампању листа могли равнати у одређивању количине и количине.

Без предходне предплате нећемо никоме слати листа.

Предплата се шаље у наплаћеном писму (а из Србије и поштанском упутницом) подписаној администрацији.

Рукописе ваља слати једино на личност власника и издавача „Независности" у Београду (у његовој кући број 10. Милетине улице).

У Београду, почетком марта 1881.

Администрација „Независности"
(у Милетиној улици бр. 10.)

Позив на претплату
на
НОВЕ ПЕСМЕ
ДУШАНА РОГИЋА.

Јављајући српском читалачком свету, да ћу наскоро издати нову збирку својих песама, које до сад још нигде штампане нису, умољавам сваког пријатеља српске песме, да ме скупљањем претплатника потпомогне у овом подувећу.

Знајући добро да скупљачи претплатника у нас Срба велику заслугу имају за раширење и унапређење књижевности, те да им за то и њихов труд наградити ваља, то свакоме скупљачу претплатника на ову збирку мојих песама дајем за свака 4 комада наруџбине по 1 комад на дар; ко дакле скупи 20 претплатника, добиће 5 књига на дар.

Књига ће бити готова пред ускрс; цена је једноме комаду 30 нов. или 60 пара дин.

Наруџбине се шиљу на потписанога у Загреб (Zagreb, kamenita ulica br:8)

Ко новце унапред не пошаље, тај ће добити књиге поштанским поувећем с платом унаточ. —

Уједно јављам, да се прва збирка мојих песама, која је изишла г. 1879. у 9 штампаних табака, може сад код мене добити и то комад по 50 нов. или 1 динар. Скупљачима претплатника на ову збирку песама дајем за свака 3 комада наруџбине по 1 комад на дар; ко дакле скупи 9 претплатника на ову збирку, добиће 3 књиге на дар.

Душан Рогић.
Загреб, каменита улица бр: 8.

Умољавам српске листове да овај позив прештампају.

Члановима „Матице српске."

По одлуци овогодишње главне скупштине добија сваки члан „Матице српске" на поклон „Летопис," почев од године 1881, све дотле, док у смислу своје задужнице прописане за чланство оброке уплаћује.

Према тој одлуци могу сви такви чланови, а тако исто и они, који су за чланство прописани улог већ исплатили, „Летопис" примати од **благајнице матичине.**

Ко од чланова жели све четири свеске „Летописа" за годину 1881 поштом добијати, тај нека на ту цел пошље 50 новч. а. вр. на **„благајницу Матице српске у Нови Сад,"** која ће о тачном разашиљању „Летописа" бригу водити.

Управни одбор „Матице српске".

Вештина.

У наклади Таборског и Парша у Будим-Пешти изашле су ове нове музикалије под насловом: неколико народних песама од Rátkay László. 1. Gyöngyvirág a bokor alján. 2. Zöld leveles koszorú. 3. Kék csillaggal van tele. 4. Harmat van a faluban. 5. Barna kis legénynek. 6. Haj! egyszer egy kis menyecskének. 7. Haris szallong kunn a réten. 8. Sikos a hó. За певање на гласовиру или само за гласовир удесио Erkel Elek. Цена 1 ф. 50.

Курс бечке берзе 5. (17.) марта

5% металица	73.50
5% народног заима	75.75
Аустријска златна рента	92.50
Угарска златна рента	112.35
Државни зајам од 1860.	130.—
Акције банчине	810.—
Кредитне акције	298.—
Лондон	117.50
Угарске разтерстнице	96.75
Темишварске разтеретнице	96.25
Сребро	—.—
П. кр. дукати	5.53
Наполеондори	9.30
Немачке марке	57.20

ОГЛАСИ.

Галантериска и нирнбершка трговина
ДИМИТРИЈА Ј. МЛАДЕНА
у Земуну
потребује једног млађег помоћника и једног шегрта. Првенство имају они, који знају српски, немачки и нешто мађарски говорити. 3—3

Распис дражбе.

Местна срп. правосл. црквена општина намерава да подигне и бакаром покрије нов торањ и друге нужне поправке на цркви и порти да учини.

Ради издавања овога посла, држаће се у срп. вероисповедној школи јавна дражба дана 15. (27.) марта ов. год. у 2 сата по подне, на коју се п. н. подузимачи позивају.

По процени (**Kostenüberschlag**-у) тај посао износи 7197 ф. 85 н. ауст. вр.

Пре дражбе имаће сваки 10% пишманлука у готовини или у држав. папирима положити; остала условија могу се у поменутој школи сваки дан видети.

У Госпођинци 28. фебруара 1881.

М. Пејић, перовођа. **М. Томин,** председник. 2—3

Шпецерајска, гвожђарска и мешовита трговина
ПАЈЕ АРСЕНИЋА У ИЛОКУ
потребује једног шегрта. Који зна немачки, има првенство. 1—3

БРАВАРСКА РАДИЈОНИЦА
ФРАЊЕ ЛАПАДАТОВИЋА
(пређе ФРАЊЕ ШЕФЕРА)
у Новом Саду, у дунавској улици
(у кући Нешковића.)

Част ми је најучтивије јавити овим П. Т. сваком, да сам ја потписани, примио покојнога **Фрање Шефера**

браварску радњу и радионицу
за грађевине и машине и остале сваковрсне работе браварске

и молим дакле поштовану господу муштерије, пријатеље и знанце, да ми исто поверење поклоне, којим су мога поштованог предходника одликовали; ја ћу се пак непрестано трудити, да се у сваком обзиру удостојим тога поверења.

☛ У истој радијоници потребујем и једног шегрта, који може одмах примљен бити.

У Новом Саду, 2. (14.) марта 1881.

С велепоштовањем
Фрања Лападатовић,
занатлија бравар
(у дунавској улици у кући Нешковића.) 1—3

Славним православним српским црквеним општинама као и гг. свештеницима.

Част ми је до знања ставити Вам, да сам моју радњу **с готовим одеждама**, а у великом избору и дивним шарама, и за **црквена одјејанија** у свиленим и вуненим врстама робе, и то за **одежде, неба, петрахиље, путире, велике и мале стихаре, налоље, велике литије, велике, мале и обичне барјаке, завесе за двери**, и све остало што истој потреби принадлежи, као и за гг. Свештенике за **горње и доње хаљине, шеширима, ћелепушима** и сваке **потребне боје појасевима**, итд. а уз то и са сваком **мануфактурном**, као **чојом, платном, помодном и курентном**, робом из **првих производа богато снабдео.**

Писмене наручбине неодложно одправљају се.

Цена умерена, а послуга тачна је.

Нови Сад, 25. февр. 1881.

С поштовањем
Г. Георгијевић,
код „златне диње". 3—3

РИБАРИМА
и риболовним закупницима.

Част ми је овим моје стовариште од пређе препоручити, и то од 2 и 3 прста простране и 50 ока дубоке, а по наручбинама, и од 4, 5, и од 6 прстију простране зготовљавам, и по могућој најумеренијој цени рачунам.

Наручбине молим атресирати:

М. Крагујевић,
у Сенти, у Бачкој. 4—6

Бергера медицински
САПУН ОД КАТРАНА

препоручен од медиц. стручњака употребљава се у многим европским државама са сјајним успехом против

сваковрсне кожне оспе

особито против кронични и перутави лишаја, краста, т. з. бакарни носова, пришта од назеба, знојавни ногу перути у глави и бради. — **Бергеров сапун од катрана** садржава 40% катрана од дрва, и разликује се знатно од свију у трговини налазећих се сапуна од катрана.

Као **блажији сапун од катрана** за одстрањење сваковрсне **нечистоће на лицу**, против кожне оспе код деце, а особито као сапун за прање и купање при свакидашњој потреби служи:

Бергеров сапун од катрана и глицерина

који 35% глицерина садржава и финог мириса у себи има.

Цене по комаду од сваке сорте 35 нов. заједно са упутством за употребу. 3—12

Главно отправништво: Апатекар G. Hell, Troppau. Налази се у свима апатекама ове државе. Главно стовариште за Н. Сад: код гг. апатекара Ц. Б. Грозингера, М. Максимовића и Г. Плавшића. — У Панчеву код В. Х. Графа.

Усљед препоруке ц. кр. зем. здравственога вијећа, концес. од вис. ц. кр. моравског намеништва

МАРИЈАЦЕЛСКЕ КАПЉИЦЕ
ЗА СТОМАК.

Особито делујући лек за све болести стомака,

а преки лек против: **хрђава апетита, слабости стомана, неугодног даха из устију, надимања, ригања, колике, катара у стомаку, љутине у стомаку, правлење камена, млогог шлајма, жутице, гадљивости и повраћања. главобоље** (ако од стомака долази) **грчева у стомаку, тврде столице или затвора, претоварења стомака, гњисте, болне слезине, црне цигерице и шуљева.**

Цена једне флашице заједно са упутством за употребу 35 новч.

Праве се могу добити у Н. Саду само код г. Плавшића апат., а у Петроварадину код Deodattos Erben.

Средишно стовариште за разашиљање код **C. Brady**, апат. **Kremsier.** 17—52

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.